

Rättsavdelningen
Rebecca Wallerstein
rebecca.wallerstein@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Speciallivsmedel till barn inom öppen hälso- och sjukvård (SOU 2023:71)

Socialdepartementets diarienummer S2024/00105.

Socialstyrelsen lämnar följande synpunkter.

Ett nytt system för hur speciallivsmedel till barn ska tillhandahållas och subventioneras

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om ett nytt system för subvention av speciallivsmedel till barn, men anser att regeringen bör överväga om vissa kvarstående frågor ska utredas innan det nya systemet införs.

Utredningen har bedömt att frågor om tillhandahållande av speciallivsmedel till barn med medfödda metabola sjukdomar inom nationell högspecialiserad vård, kontantbidrag och en differentierad subvention bör utredas vidare.

Om ett nytt system för subvention av speciallivsmedel införs innan dessa frågor har utretts kan det medföra att det nya systemet kommer att behöva ändras upprepade gånger under förhållandevis kort tid. Enligt Socialstyrelsen är det viktigt att systemet är förutsebart och att det är tydlig för de barn som omfattas och deras vårdnadshavare vem som ansvarar för tillhandahållandet, hur mycket det kostar och om subventionen ska bestå i ett kontantbidrag.

10.3.4 Kompetenskrav för den som ska göra den medicinska bedömningen av behovet av speciallivsmedel

Socialstyrelsen avstyrker utredningens förslag om att Socialstyrelsen ska bemyndigas att meddela föreskrifter om kompetenskrav för behörighet att ordinera speciallivsmedel som ska subventioneras enligt förslaget till ny lag. Enligt Socialstyrelsens bedömning finns inget behov av att detta regleras närmare.

Bedömning av om ett barn har behov av speciallivsmedel grundas på en medicinsk bedömning av barnets tillstånd, och i många fall en särskild diagnos. Idag finns inga särskilda regler om vem som får ställa en diagnos inom hälso- och sjukvården och tandvården, och inte heller om vem som får ange en diagnoskod. Området är precis som många andra arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvården inte särskilt reglerat. Hur arbetsuppgiften att ställa diagnos ska utföras utgår

istället ifrån de allmänna reglerna på hälso- och sjukvårdens område, om vårdgivarens respektive hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar.

Av 5 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, följer bland annat att det där det bedrivs hälso- och sjukvårdsverksamhet ska finnas den personal som behövs för att god vård ska kunna ges. Vården ska bedrivas av personal med adekvat utbildning (se prop. 1995/96:176, s. 53). I patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, finns också krav på att vårdgivaren ska planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att kravet på god vård i hälso- och sjukvårdslagen upprätthålls, samt krav på hur hälso- och sjukvårdspersonalen ska utföra sitt arbete (3 kap. 1 § och 6 kap. 1 § PSL). Där det bedrivs hälso- och sjukvårdsverksamhet ska det också finnas en verksamhetschef som svarar för verksamheten (4 kap. 2 § HSL). I verksamhetschefens uppdrag ingår att säkerställa att patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet i vården tillgodoses (4 kap. 1 § hälso- och sjukvårdsförordningen [2017:80]).

De allmänna reglerna ger en ram för hur arbetsuppgifter kan fördelas. Ansvaret för arbetsfördelningen åligger vårdgivaren, men i praktiken utförs den ofta av verksamhetschefen.

Utifrån ovanstående ska det idag finnas en väl utarbetad arbetsfördelning i hälso- och sjukvårdsverksamheter kring vilken eller vilka yrkeskategorier, och vilka kompetenser som ska vara involverade när diagnoser som också innebär ett behov av speciallivsmedel ställs. Detta gäller även bedömningen av ett barns medicinska behov av speciallivsmedel. Socialstyrelsen ser därför inget behov av att meddela föreskrifter om särskilda kompetenskrav för detta.

Enligt utredningen har 17 av 21 regioner redan övergått till att tillhandahålla speciallivsmedel till barn i egen regi istället för via apoteken, dock i olika utsträckning. Regionernas skäl för detta, som utredningen redogör för i avsnitt 4.2.2, talar ytterligare för att det inte finns något behov av detaljerade kompetenskrav för ordination. Det är i huvudsak av ekonomiska skäl som regionerna valt att tillhandahålla livsmedel i egen regi, men också för att slippa vara bundna till särskilda krav på t.ex. kompetens, diagnoser och vissa sorters speciallivsmedel och istället låta patientens medicinska behov få styra. I dessa 17 regioner är det enligt utredningen legitimerade dietister som bedömer behovet av och ordinerar speciallivsmedel till barn, och läkare som ställer diagnos. Detta talar enligt Socialstyrelsen ytterligare för att det redan finns ett fungerande system för att säkerställa att patienten får det livsmedel hen är i behov av och i rätt mängd. Att regionerna valt att tillhandahålla speciallivsmedel till barn i egen regi av i huvudsak ekonomiska skäl, talar också emot att systemet skulle överutnyttjas.

Ytterligare skäl för att inte meddela föreskrifter på området är regeringens ambitioner att stärka och påskynda förenklingsarbetet. I Socialstyrelsens regleringsbrev för år 2024 framgår att uppdraget även innebär att Socialstyrelsen ska stärka och påskynda arbetet med regelförenklningar.¹ Att reglera ett område där det inte finns ett tydligt behov av reglering skulle gå emot ambitionen att förenkla regelverket.

Om regeringen ändå anser att det finns ett behov av att meddela föreskrifter anser Socialstyrelsen till skillnad från utredningen att det inte behövs detaljerade

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen S2023/03257 (delvis).

bestämmelser om kompetenskrav för den som ska göra den medicinska bedömningen av behovet av speciallivsmedel.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Pär Ödman och tillförordnade avdelningschefen Lena Lennerbrant och enhetschefen Emil Bergschöld deltagit. Juristen Rebecca Wallerstein har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Rebecca Wallerstein